

میزگرد مک‌براید ۱۰ سال پس از «یک جهان، چندین صدا» بیانیه حراره

ترجمه: یونس شکرخواه

میزگرد مک‌براید در زمینه ارتباطات از ۲۷ تا ۲۹ اکتبر سال ۱۹۸۹ در حراره پایتخت زیمبابوه برگزار شد تا موقعیت جهانی ارتباطات را ده سال پس از انتشار کتاب «یک جهان، چندین صدا: ارتباطات» در جامعه امروز و فردا که در حقیقت همان گزارش کمیون بین‌المللی مطالعه مسائل ارتباطات به ریاست شین مک‌براید^۱ بود، ارزیابی کند. در این میزگرد که از سوی فدراسیون روزنامه‌نگاران آفریقای جنوبی^۲ با همکاری سازمان بین‌المللی روزنامه‌نگاران (IOJ)^۳ و بنیاد رسانه‌های جنبش عدم تمهد (NAMEEDIA)^۴ برگزار شد ۳۵ کارشناس و دست‌اندرکار حرفه‌ای امور ارتباطات از ۱۴ کشور و ۱۸ سازمان غیردولتی حضور داشتند. در پایان این میزگرد بیانیه زیر صادر شد:

بر چالش‌ها و فرصتهایی که در این رابطه به وسایل ارتباط جمعی تحمیل می‌شود، تأکید ورزید و خاطر نشان ساخت که وسایل ارتباط جمعی می‌توانند در گسترش فرایندهای دموکراتیک، احقاق حقوق خودگردانی مردم و اعاده صلح و تفاهم بین‌المللی، نقش تعیین‌کننده‌تری را ایفا کنند و همانگونه که شین مک‌براید گفت مرکز ثقل قدرت در جهان از دولت به افکار عمومی، یعنی به بخش عمومی منتقل شده است.

میزگرد متقاعد شد که عملکرد وسایل ارتباط جمعی در سطوح ملی و بین‌المللی باید توسط کارکنان حرفه‌ای رسانه‌ها که به منافع عموم پایبند هستند و بدون نفوذ دولتها و محافل بازرگانی تعیین شود. حرفه‌ای‌گرایی در رسانه‌ها باید با اندیشه مطبوعات آزاد و مسؤؤل همراه شود. و این امر به طرز فزاینده‌ای، به خود مختاری حرفه‌ای روزنامه‌نگاران و حسابرسی عامه مردم نیاز دارد و اخلاق ارتباطی و اخلاقیات مردم نیز اکنون به مسائل محوری ارتباطات بین‌المللی تبدیل شده‌اند. این پدیده‌ها بر ضرورت و اهمیت گفتگوی بیشتر در میان و در بین حرفه‌ای‌ها، سازمانهای غیردولتی و شهروندان ذی‌مدخل دلالت می‌کنند.

اهمیت گزارش مک‌براید از این جهت

میزگرد بر اصولی که نظم نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهانی^۵ بر آن مبتنی است تأکید کرد و بر اهمیت آن در سطوح داخلی، ملی و بین‌المللی در حال و آینده پای فشرد. تغییراتی که پس از انتشار گزارش مک‌براید در جهان رخ داده، ضرورت نیل به نظم نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهانی را واجب‌تر ساخته است. عنوان گزارش، یعنی «یک جهان، چندین صدا» از یک سو حاکی از واقعیت وابستگی فزاینده معاصر جهان است و از سوی دیگر بر تنوع فرهنگها و نظامهای ارزشی دلالت می‌کند. این امر نیز خود مستلزم اقدام مشترک، کثرت‌گرایی و تمرکززدایی است.

میزگرد در تجزیه و تحلیل نقش وسایل ارتباطی جمعی در امور ملی و مناسبات بین‌المللی، بر تحولات سریع تکنولوژیهای ارتباطی و تأثیرات آن بر حاکمیت ملی، رشد اقتصادی و هویت فرهنگی و همچنین بر شکل‌گیری افراد و جوامع انگشت نهاد. میزگرد به‌طور اخص توجه خود را بر نیروی روبه‌ظهوری متمرکز کرد که در جستجوی رهایی فرهنگی است. اکولوژی فرهنگی، اکنون به بخش لاینفک و محوری مباحث ارتباطی جهانی تبدیل شده است.

میزگرد در زمینه به رسمیت شناختن تنوع فرهنگها، نظامهای اجتماعی و سنن ارتباطی،

■ **اکولوژی فرهنگی، اکنون به بخش لاینفک و محوری مباحث ارتباطی جهانی تبدیل شده است.**

■ **مرکز ثقل قدرت در جهان از دولت به افکار عمومی، یعنی به بخش عمومی منتقل شده است.**

■ **میزگرد متقاعد شد که عملکرد وسایل ارتباط جمعی در سطوح ملی و بین‌المللی باید توسط کارکنان حرفه‌ای رسانه‌ها که به منافع عموم پایبند هستند و بدون نفوذ دولت‌ها و محافل بازرگانی تعیین شود.**

■ **اخلاق ارتباطی و اخلاقیات مردم اکنون به مسائل محوری ارتباطات بین‌الملل تبدیل شده‌اند.**

■ **تغییراتی که پس از انتشار گزارش مک‌براید در جهان رخ داده، ضرورت نیل به نظم نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهانی را واجب‌تر ساخته است.**

بیشتر می‌شود که اکنون ده سال پس از انتشار آن، این امر آشکار شده است که بحث پیرامون نظم نوین اطلاعاتی و ارتباطی جهانی یک بحث صرفاً تک‌موضوعی نبوده و به کل ساختار منابع ارتباطی جهانی مربوط می‌شود و قلمروهای حیاتی چون حقوق بین‌الملل، ارتباطات دوربرد، تعرفه‌ها و تجارت بین‌المللی، جریان داده‌های فراملی، حقوق مالکیت فکری و هنری و حق فردی حریم شخصی^۶ را در برمی‌گرفته است.

سرمایه‌گذاری و تکنولوژی‌های مقتضی میزگرد خاطر نشان ساخت که هنوز هم تفاوت‌های اقتصادی و تکنولوژیک، مشخصه نظام بین‌المللی معاصر هستند و پیشرفت سریع تکنولوژی‌های ارتباطی در مناطق بهره‌مند و برخوردار جهان، شکاف میان داراها و ندارهای جهان را بیشتر کرده است. سرمایه‌گذاری عاجل برای بهبود زیرساخت‌های ضعیف ارتباطی در بسیاری از کشورهای روبه‌توسعه ضرورت دارد. تکنولوژی‌های مقتضی باید در کشورهای جنوب، توسعه یابند و برای علاج نابرابری‌ها و تفاوت‌ها نیز برنامه‌های دوجانبه و چندجانبه تهیه و تدوین شوند. چنین اقداماتی فقط باید از طریق دستیابی و کاربرد دانش - که نیازمند پژوهش سیستماتیک در همه عرصه‌های ارتباطات است - شتاب بگیرند و کامل شوند. افزون بر این، ضرورت آموزش و تعلیم کارکنان رسانه‌ها در همه سطوح احساس می‌شود.

میزگرد تأکید کرد که چنین تلاش‌هایی باید با حساسیت فراوان فرهنگی - که به شکل‌های همگن و صحیح ارتباطی در هر دو عرصه وسایل ارتباطی و توسعه رویه‌های سنتی ارتباطی منجر شود - دنبال شوند.

تحولات اخیر تکنولوژیک و جهانی شدن نظام‌های ارتباطی، ضرورت ایجاد یک چارچوب قانونمند چندجانبه را برای ارتباطات بین‌الملل دامن زده است. نظام سازمان ملل باید در راستای دستیابی به چنین هدفی، به شکل

بهتری هماهنگ شود. همچنین باید بین کمیته اطلاعات سازمان ملل^۷، اتحادیه بین‌المللی ارتباطات دوربرد^۸، سازمان جهانی مالکیت معنوی^۹ توافق عمومی در زمینه تعرفه و تجارت (گات)، کنفرانس سازمان ملل در زمینه تجارت و توسعه (انکتاد) و سایر نهادها همکاری نزدیکتری صورت گیرد.

مشارکت، کلید همه این تلاش‌هاست و این امر مشتمل است بر دسترسی به رسانه‌ها، حق پاسخ‌گویی از طرف مردم و شرکت آنها در فرایندهای تصمیم‌گیری. همه این موارد عناصر بنیادین حق آزادی بیان^{۱۰} هستند.

گزارش مک‌براید در کانون خود حاوی این باور است که ارتباطات یک حق بنیادین بشر است. ارتباطات، هم یک نیاز فردی انسانی و هم یک ضرورت اجتماعی است که سلسله اعصاب جامعه را می‌سازد.

میزگرد مک‌براید در تعقیب چنین مسائلی و همچنین در تعقیب سایر مسائل باید در فواصل منظم برگزار شود. برای بسیج منابع موجود جهانی، ضرورت دارد که شبکه‌ای از سازمانهای غیردولتی علاقه‌مند به گفتگوها دامن زند و ابتکارات تازه‌ای را در جهت یک نظم نوین جهانی اطلاعاتی - ارتباطی عادلانه‌تر و کارا تر در افکند. □

پی‌نویسها:

1. Sean Macbride.
2. Federation of Southern African journalists.
3. International organization of journalists (IOJ).
4. The Media Foundation of the Non-Aligned (NAMEDIA).
5. New world Information and Communication order (NWICO).
6. Privacy.
7. United Nations Committee on Information (UNCI).
8. International Telecommunication Un:on (ITU).
9. World Intellectual Property Organization (WIPO).
10. Freedom of expression.